

## **BUŠEAHTA OLLAŠUHTTINRÁVVAGAT JAHKÁI 2025**

Ohcejoga gielddaráđdehus 20.1.2025 § 7

### **1 DÁBÁLAŠ ÁŠŠIT**

Váldostivrras juovlamánus 2024 dohkkehuvvon bušeahttaárvalusa vuodul galget gielddaráđdehus ja lávdegottit meroštallat dárkilabbot bušeahttajagi doaibmama ja bohtosa mihttomeriid ja dahkat bušehttii geavahanplánaid manuid ja boaduid oasil ovdal guovvamánu 2025 loahpa. Geavahanekonomiijaplánas galget oidnot doaimmaid bargogoavdásaš ulbmilat ja ekonomiija ulbmilat sihke daidda dárbbášlaš mearreruđat ja boahoárvalusat. Lávdegottit galget bidjat geavahanplánaid gielddaráđdehussii diehtun.

Lávdegottiide ja gielddaráđdehussii addojuvvo čilgehus bušeahta ollašuvvamis doaibmaorgána juohke čoahkkimis. Váldostivrii addojuvvo čilgehus bušeahta ollašuvvamis dárbbášettiin go váldostivra čoahkkana.

Mearreruđaid geavaheami čuovvumis galgá leat dárki ja hálddahusgottit galget čuovvut maiddáii vuovdinrehkegiid bearrama. Deivvolaš rehkegiid buohta bearran galgá dáhphuvvat 2 vahku geažes das, go vuoddu bearramii lea šaddan.

Jos man nu boadussuorggis mearreruhta orru mannamin badjel, de dan suorggis galgá dalán caggagoahtit badjelmannama. Jos lea dárbu, de galgá evttohit lávdegoddái, gielddaráđdehussii ja váldostivrii nuppástusaid ja doaimmaid, mo caggat badjelmannama. Ođđa manuid galgá garvit dassáži go ulbmilii lea fidnejuvvon mearreruhta.

Bušeahttaárvalus lea čadni manuid ja boaduid erohusa nuppiin sániin netto dásis. Hálddahushoavda sáhtta mearridit mearreruđa sirdimis seamma goasttádusbáikki siste. Lávdegoddi sáhtta mearridit mearreruđa sirdimiin bargosuorggi siste sihke bargosurggiid miel bušehttejuvvon mearreruđaid gaskasaš sirdimiin eanemustá 10 % lávdegotti ollesmanuin. Dán badjelmanni oasis nuppástusaid galgá evttohit váldostivrii. Dasa lassin nettomanu badjelmanni mearreruhtaevttohusaid sihke investeremiid mearreruhta-nuppástusaid galgá álo evttohit váldostivrii. Nuppástusaid galgá evttohit váldostivrii dan láhkai, ahte váldostivra geargá giedahallat evttohusaid bušeahttajagi áigge. Bušeahttajagi manjá nuppástusaid sáhtta giedahallat dušše sierradáhpáhusain. Rehketdoallolohpahusa vuolláičállima manjá váldostivrii ii sáhte šat dahkat bušeahta nuppástusevttohusa.

Mearreruđa nuppástusevttohusas galgá váldit čielgasa maiddáii nuppástusa váikkuhusas doaimmaid ulbmiliidda ja boahoárvalusaide. Seamma láhkai doaimmaide guoski ulbmiliidda dahje boahoárvalusaide guoski nuppástusevttohusas galgá váldit čielgasa nuppástusa váikkuhusas mearreruđaide.

### **2. GEAVAHANRUĐAT**

Váldostivra dohkkeha bušeahtas doaibmaorgánii, geavahanekonomiijaoasis bargogoavdásaš ja investerenoasis prošeavttaid doaibmanulbmiliid, mearreruðaid ja boahtoárvalusaid.

Gielddaráđdehus ja lávdegottit, guhtege bealisteaset, dohkkehit bušehtii vuodđuduvvi geavahanplánaid.

### **Rehkegiid vuostáváldin, dárkkisteapmi ja dohkkeheapmi:**

Dárkkisteaddjin ja dohkkeheaddjin ii oaččo leat seammá olmmoš eabage soai oaččo leat gaskaneaskka lagaš fulkkežat.

Dárkkisteaddji galgá dárkkistit, ahte duhtosis oaivvilduvvon gálvu, bargu dahje eará bálvalus lea ožžojuvvon ja dárkkista rehkega nummirlaččat.

Dohkkeheaddji galgá dárkkistit, ahte duođus lea formálalaččat ja áššálaččat riekta, duhtosa dárkkuhan gálvu, bargu dahje eará bálvalus lea ožžojuvvon ja merkejuvvon sihke váldon vuostá, duhtosis lea rivttes Kontui merkejupmi ja ahte manu máksimii lea geavahusas mearreruhta. Rehkegiid dohkkeheapmi galgá dáhphuvvat beaivválaččat.

Gielddaráđdehus ja lávdegottit galget mearridit mearreruðaid geavahanvuoigatvuoðaid dahjege rehkegiid dohkkeheaddjiid. Geavahanvuoigatvuoðaid galgá geahččalit addit daidda, geat leat váldoovddasvástidansurggiid hoavddat, ovddasvástidansurggiid hoavddat dahje boadusovttadagaid ovdaolbmot.

Hálddahusgottit galget laktit geavahanplánaseaset maiddái plána rehkegiid dárkkisteaddjiid ja dohkkeheaddjiid sadjásaččain.

### **Prošeavttat:**

Gieldda bálvalusbuvttadeapmi ja ovddideapmi dikšojuvvo maiddái prošeavttaid bokte. Gieldda sáhtta leat prošeavttas juridihkalaš ovddasvástideaddjin, muhto maiddái eará láhkai osolaš doaibmin.

Prošeavttain, main gielddas lea ovddasvástádus ja maid dat hálddaša, galgá doaibmat čuovvovaš vugiid mielde:

- prošehtii galgá álo leat mearreruhtavárrejuvvo
- prošeavttaid hálddašeapmi organisašuvdnaskovádaga čujuhan vugiin. Prošeavttaid ruhtadanohcamušaide galgá oažžut gielddahoavdda dahje eará geas lea nammačállinvuoigatvuohta, vuolláičállosa.
- prošeavtta ii oaččo álggahit ovdalgo ruhtadanmearrádus lea ožžojuvvon.
- ruhtadanmearrádusas galgá sáddet kopiija maiddái gielddaráđdehussii ja gieldda ekonoiijahálddahussii.
- prošeavttaid ruhtadeapmái oassálasti ovttat olbmui, fitnodagain ja servošiin galgá oažžut čálalaš čatnaseami oassálastimis ovdal ruhtadanohcamuša vuolláičállima.

- proševtta manut ja boadut dikšojuvvojit hálldahusgotti geavahanmannun ja bohtun. Ekonomijahálldahus bearrá mávssu proševttain rehketdoalu ja máksojhtolaga dikšumis juogo sierra diibmorehketdoalu dahje duhtosiid vuodul. Proševttaide ii sáhte geavahit balánsakonttuid.
- prošektii galgá mearrádusa dahkki mearridit ovddasvástideaddji ja rehkegiid dohkkeheaddji. Ovddasvástideaddji vástida ruhtadan--ohcamušaid, ruhtageavahančilgehusaid ja raporttaid dahkamis ruhtadeaddjiide. Dáin galgá kopijaid doaimmahit maiddá gieldda rehketdollui ja gielddahovdii. EU ráhkadusfoandda dahje eanagotti ovddidanfoandda ruhtadan proševttaid ruđa galgá dingot uhcimustá jahkebeale gaskkaid.
- prošekta ieš vástida aktiivlaš dieđiheamis luohttámušorgánaide ja gieldda ássiide.
- proševtta loahpparaporta galgá giedahallot dan doaibmaorgánas, mii lea dohkkehan ollašuttit proševtta.
- proševtta áigge skáhppojuvvon gálvvuid galgá merket hálldahusgotti gálvologahallamii go prošekta nohká.

### **Ovttasbargu rastá gielddarájáid ja bálvalusbuvttadeapmi:**

Gieldda bálvalusaid buvttadeami ja ovddideami dikšut maiddá ovttasbargguin rastá gieldarájáid sihke olggobeale organisašuvnnaid bokte.

- Ovttasbarggu koordineren: gielddahoavda koordinere gieldda guvlui gieldarájáid rasttildeaddji ovttasbarggu ja dan hálldahusa.
- Gielddahoavda vástida aktiivlaš dieđu juohkimis luohttámušorgánaide ja gieldda ássiide.
- Hálldahusgottit vástidit doaibmasuorggiset soahpamušaid čuovvumis ja válmmaštallamis sihke bálvalusaid lágideami diehtujuohkimis.
- Gielddaráđdehus dahká čadni soahpamušaid gielddarájáid rasttildeaddji ovttasbarggus ja bálvalusaid buvttadeamis, jos sierralágaiguin ii nuppe láhkai mearriduvvo.

### **Bargiidhálldahus:**

Bargiidhálldahusas galgá váldit vuhtii čuovvovaš áššiid:

- 1 Virggiid ja bargogaskavuodaid fásta ja badjel 6 mb bisti mearreáigásaš deavdimii galget lávdegottit oažžut bálkááššeolbmos/gielddahoavddas deavdinlobi. Vuollái 6 mb mearreáigásaš virggi dahje doaimma deavdimis sáhttá doaibmasuorgejodiiheaddji mearridit, jos dađe várás lea mearraruhta.

- 2 Ovdal virggi dahje bargogaskavuoda fásta deavdima galgá válmmaštallamis váldit čielgasa, sáhtášiigo bargguid heivehallat ođđasit ja sáhtášedjeho dat bargit, geat leat juo fásta virggiin, sirdášuvvat rahppojuvvon virgái/ bargogaskavuhtii.
  - 3 Oanehisáigge sadjásašvuodaid (vuollái 3 jándora) galgá eanáš ordnestallat siskkáldasat. Dan várás hálldahusgottit galget ráhkadit oanehisáigge sadjásašvuodaid dikšunplána. Plána galgá biddjot čuovusin geavahanplánii.
- Badjel 3 jándora bisti sadjásašvuodaid deavdimis galgá soahpat hálldahusgotti hoavddain.
4. Báلكkáide guoski áššiin, maid sáhtta vihkkehallet ja mat mannet badjel Gielddaid virge- ja bargoeaktosoahpamuša (KVTES) báلكáeavttuid, mearrida gielddaráđdehus ja dain addojit sierra heivehallanrávvagat.
  5. Hálldahusgottit galget rievdadit doaibman daid virggiid, maidda ii gula almmolaš válddi geavaheapmi.

Hálldahusgottit vástidit das, ahte ekonomijja- ja bargiidhálldahus ožžot daid áššebáhpáriid áiggil, maid dat dárbbasit ja ahte dat leat áššálaččat ja rávvagiid mielde devdojuvvon. Hoavddat galget giddet fuomášumi dasa, ahte buohkat čuvvot addojuvvon njuolggadusaid ja mearrádusaid ja ahte barggut dikšojuvvojit áššálaččat ja ájahalakeahtta.

Ođđa virggiid ja doaimmaid ásaheapmi galgá vuodđuduvvat boadusovttadaga unnimustá golmma jahkái dahkkojuvvon bargoveahkaplánii.

### **Mátkerehkegat:**

Gieldda dábálaš virge- ja bargoeaktosoahpamuša mielde virge- dahje virgedoaimmahanmátki galgá dahkkot nu oanehis áiggi go vejolaš ja unnimus vejolaš oppalaš goluiguin go maid mátkki ja bargguid dahkama vuogálašvuolta gáibida. Dalle galgá váldit vuhtii, earet mátkkoštangoluid buhtadusa ja beaiveruđa, maiddá vejolaččat šaddan bargoáiggi seasttu.

Virge- ja virgedoaimmahusmátkkis ii máksojuvvo buhtadus eambo go máksojuvvošii dalle go mátki livččii dahkkon dakkár vuogi mielde, mii livččii hálbbimus gildii. Dohkkeheaddji sáhtta mátkái vuolgi bivdimiin gávnnaht ovddalgihtii veardádallanrehkega vuodul mii mange dáhpáhusas lea buoremus ja gildii hálbbimus mátkkoštanvuohki. Muđui mátkerehkega dohkkeheaddji dohkkeha/hilgu ášši manálgihhtii.

Mátkegoluid buhtadusat máksojit sierra sohppojuvvon máksinbeaivve. Buhtadusaid máksima eaktun lea, ahte mátkerehket lea buktojuvvon rehkega dohkkeheaddjái manjimustá guovtti mánu siste mátkki nohkamis. Mátkerehkegiid dohkkeheaddjin doaibma dábálaččat lagamuš hoavda.

Mátkkiid plánedettiin galgá vihkkedallat man dárbbaslaš ja man várás mátki dahkko. Jos leat mánnga mátkkošteaddji, de galgá álo ordnet oktasaš sáhtu. Eará mátkkoštanvuogi birra galgá álo soahpat ovddalgihtii mátkkoštanmearrádusa addiin.

Jos virgemátki dahkko gieldda olggobealde boahtán bivdaga vuodul, de rehkega virgemátkkis galgá čállit dábálaččat bovdejeaddjái. Goluid buhttemis galgá soahpat ovdal mátkemearrádusa ohcama.

Virgemátkki dahkamii galgá álo ohcat mátkemearrádusa hoavddas. Jos lea sáhka virge- ja astoáigge mátkki ovtteamis, berre hoavda giddet earenoamáš fuomášumi goluid juohkáseapmái mátkemearrádusa attedettiin.

### **Atnubiergasat, bálvalusat ja áššedovdibálvalusat:**

Atnubiergasiid, bálvalusaid ja áššedovdibálvalusaid skáhppomat galget dahkkojuvvot skáhpponlága mielde ja mearreruđa olis. Fálaldagaid giedahallamis galgá čállit dihtohápmásaš beavdegirjji. Skáhppomiid gilvalahttimis galgá geavahit elektrovnnalaš Cloudia Kilpailutus -vuogádaga.

- virgehálldašeddji, geas lea mearreruđa geavahanvuoigatvuohta, mearrida vuollái 10.000 euro skáhppomiin, badjel 10.000 euro skáhppomiin mearrida lávdegoddi juos gažaldagas ii leat rutiidnahápmásaš, jeavddalaš máksu
- leasing –skáhppomiin galgá čuovvut bajá bealde máinnašuvvon mearreruhtarájaid
- bálvalusaid skáhppomiidda guoski soahpamušaid galgá dahkat nu, ahte daid sáhtá cealkit luovus dahje rievdatit govtolaš áiggi siste
- oastobálvalusaid dárbbu galgá veardidit iežas barggu haddái
- áššedovdibálvalusaid geavaheamis galgá dahkat mearrádusa ja soahpamuša.

### **Skáhpponmeannudeapmi riikkadási bajimus árvvu hálbbit skáhppomiin**

Riikkadási bajimusárvu lea

- biergasat, bálvalusat ja plánengilvaleamit 60 000 euro
- huksenagoarttat 150 000 euro
- sosiála- ja dearvvasvuođabálvalusat 400 000 euro
- eará earenoamáš bálvalusat 300 000 euro
- geavahanvuoigatvuohtasoahpamušat 500 000 euro

Riikkadási bajimus árvvu vuolit árvosaš skáhppomiidda ii heivehuvvo skáhpponláhka.

Bierggasskáhppomis 3.000 euro ja bálvalusain 5 000 euro sturrosaš skáhppoma sáhtá atnit vuolggasajis smávisin.

Dákkár jovkui gullevaš skáhppomiin galgá goit čuovvut vástideaddji skáhpponmeannudeami go bajimus árvvu divrasut skáhppomiinge. Meannudanvuogi válljen ja skáhpponmearrádus ii dárbbas goittotge leat seamma láhkai vuođustallon go skáhppodettiin bajimus árvvu badjelmanni skáhppomiid, maidda heivehuvvo skáhpponláhka.

Skáhppon dahkkojuvvo eanaš rabas dahje ráddjejuvvon manahallama geavahemiin fidnejuvvon fálaldagaid vuođul. Skáhpponfálaldagaid galgá vejolašvuođaid mielde bivdit maid báikkálaš fitnodagain. Sáhtá maid skáhppot njuolga fálaldatgilvvu haga dalle go dábálaš fálaldatgilvui ii leat vuođu juogo proševtta sierranasvuođa dihte dahje skáhppoma vánisvuođa dihte, ovdamearkan dalle go gilvui šaddet eanet golut dahje dasa manná olu áigi.

**Doarjagat:**

Doarjagiid sáhtta juohkket dušše dan mielde, go leat mearreruđat ja dalle galgá váldit vuhtii

- doarjagiid máksima galgá vejolašvuodaid mielde heivehit áiggi dáfus nu, ahte dat dáhpáhuvvá miehtá jagi
- doarjagat eai máksujuvvo ovdalgo servošat leat doaimmahan ovddit jagi ruhtadoalloloahpahusa dieđuid
- doarjagiid ii oaččo máksit ovdalgo gielddaráđđehus/lávdegoddi leat dohkkehan geavahanplánaid.

**Mávssut ja buhtadusat:**

Váldostivra mearrida gieldda bálvalusain ja eará bargguin bearran mávssuid dábalaš vuđđosiin. Gielddaráđđehus mearrida iežas doaimmasuorggi mávssuid vuđđosiin ja euromeriin. Lávdegottit mearridit iežaset doaimmasuorggiid mávssuid ja távsttaid vuđđosiin ja euromeriin. Mávssuid ja távsttaid galgá dárkkistit, ahte dat vástidit goasttádusdási badjáneami. Rehkegiid sáddemis ja bearramis vástidit hálldahusgottit.

**Opmodaga vuovdin:**

Anus eret biddjon, smávvaárvosaš boares bođuoopmodat galgá vuvdojuvvot almmolaš gávppiin dalle, go dat lea massán geavahanárvvu ja go dan seailuheamis/ortnegisdoallamis šaddet golut, áššáigulleaš váldovástosuorggi doaimmaorgána mearrádusain.

**3. INVESTEREMAT**

Gielddaráđđehus, hálldahusgottit ja virgehálldasáddjit galget meannudit investerenoasi fidnuid ja mearreruđaid buhta čuovvovaččat váldimiin vuhtii bušeahta vejolaš sierrarávvagiid:

- gielddaráđđehusa, teknikkalaš lávdegotti ja teknikkalaš doaimma váldoovddasvástidansuorggi hoavda galgá dahkat ovdal huksenbarggu álggaheami álggahanmearrádusa, mas gávnnavuvvo goasttádusárvalus, áigetávval ja ruhtadeapmi sihke barggu čađahanvuohki
- go bargu lea gárvánan, das galgá dahkat loahpparuhtačilgehusa gielddaráđđehussii
- rehketoalu galgá ordnet nu, ahte fidnuid goasttádusaid čuovvun lea vejolaš
- huksemis gálgá geavahit nu olu go vejolaš agoarttaid. Jos barggut čađahuvvojit iežas bargun, de galgá sihkkarastit iežas barggu hálbivuoda agoartameannudemiin.
- huksenbarggu ii oaččo álggahit, ovdalgo barggu ruhtadanmearrádusaid leat boahtán (stáhtaossosat, váldostivrra mearrádus mearreruđas)
- stáhtaossosiid ovdamávssuid ja loahpalaš stáhtaossosa ohcamis mearridit hálldahusgottit iežaset suorggi investeremiid buhta ovttaš teknikkalaš doaimmain
- ruhtadanplána/máksopoastaprográmma oktan áigetávvaliin galgá doaimmahuvvot ekonomijahálldahussii diehtun

Investerenoasi mearreruđa geavaheami galgá plánat ja ollašuhttit sierra váldoovddasvástidansuorggiid ovttašbargun nu, ahte barggolašvuoda, ruhtadeami, geavaheami jed. bealit váldojit doarvái ja dássebealálaččat vuhtii. Áššebeliid oktiiheiveapmi galgá dahkkot gielddahoavdda ja guovddášhálldahusa jodiheami vuolde.

**4. SISKKÁLDAS GOHCIN JA DOAIMMAID RAPORTEREN**

Siskkáldas gohcin lea hovdema veahkkeneavvu. Siskkáldas bearráigeahčus lea ovddasvástádus vuosttažettiin ovttagadagaid hoavddain.

Siskkáldas bearráigeahčus galgá bidjat fuopmášumi ee.

- gielddaráđdehusa addin rávvagiid ja mearrádusaid čuovvumii
- ovttagaid/ossodagaid siskkáldas gohcima ordnemii
- hovdemis ja mearrádusaid dahkamis geavahuvvon dieđu luottehahttivuhtii dalle go lea sáhka doaimma boađuslašvuodas
- dárbbu mielde dahkat sierra čielggadusaid ovttat doaimmaid birra
- addit rávvagiid iežas bargoviidodahkii guoskevaš áššiin
- hálddahusgottit galget raporteret siskkáldas gohcima ordnemis doaibmačilgehusasteaset

Hálddahusgottiid hoavddat fuolahit das, ahte siskkáldas bearráigeahčču doaibma áššálaččat ieš guđege bargoovttagas. Gielddaráđdehus vástida siskkáldas gohcimis.

## **5. GIELDDADÁLU GITTADOALLANÁIGGIT**

Gielddadállu dollojuvvo gitta suoidnemánus golbma vahku 14.7.-1.8.2025, helloduorastaga maŋŋá bearjadaga 30.5.2025 ja juovllaid áigge 22.12.-31.12.2025.

## **OHCEJOGA GIELDDARÁÐDEHUS**